Európsky parlament
2019-2024

Výbor pre občianske slobody, spravodlivosť a vnútorné veci
Výbor pre práva žien a rodovú rovnosť

2020/2035(INL)

20.5.2021

NÁVRH SPRÁVY

s odporúčaniami pre Komisiu o boji proti rodovo motivovanému násiliu: kybernetickému násiliu
(2020/2035(INL))

Výbor pre občianske slobody, spravodlivosť a vnútorné veci
Výbor pre práva žien a rodovú rovnosť

Spravodajkyne: Sylwia Spurek, Elissavet Vozemberg-Vrionidi

(Iniciatíva – článok 47 rokovacieho poriadku)
(Postup spoločných výborov – článok 58 rokovacieho poriadku)

(Autorky návrhu: Sylwia Spurek, Elissavet Vozemberg-Vrionidi)

PR_INL

OBSAH

strana

NÁVRH UZNESENIA EURÓPSKEHO PARLAMENTU 3

PRÍLOHA K NÁVRHU UZNESENIA: ODPORÚČANIA PRE KOMISIU K OBSAHU VYŽIADANÉHO NÁVRHU O BOJI PROTI RODOVO MOTIVOVANÉMU NÁSILIU: KYBERNETICKÉMU NÁSILIU 7

DÔVODOVÁ SPRÁVA.....10

NÁVRH UZNESENIA EURÓPSKEHO PARLAMENTU

s odporúčaniami pre Komisiu o boji proti rodovo motivovanému násiliu: kybernetickému násiliu
(2020/2035(INL))

Európsky parlament,

– so zreteľom na článok 2 a článok 3 ods. 3 Zmluvy o Európskej únii,

– so zreteľom na článok 83 ods. 1 a článok 225 Zmluvy o fungovaní Európskej únie,

– so zreteľom na Chartu základných práv Európskej únie, a najmä jej články 7, 8, 10, 11, 12, 21, 23, 24, 25, 26 a 47,

– so zreteľom na oznámenie Komisie z 5. marca 2020 s názvom Únia rovnosti: stratégia pre rodovú rovnosť na roky 2020 – 2025,

– so zreteľom na oznámenie Komisie z 24. júna 2020 s názvom Stratégia EÚ v oblasti práv obetí (2020 – 2025),

– so zreteľom na Dohovor Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácemu násiliu a o boji proti nemu,

– so zreteľom na svoje uznesenie z 21. januára 2021 o stratégii EÚ pre rodovú rovnosť[1],

– so zreteľom na ustanovenia právnych nástrojov OSN v oblasti ľudských práv, najmä tých, ktoré sa týkajú práv žien, a na iné nástroje OSN v oblasti násilia páchaného na ženách;

– so zreteľom na rezolúciu Valného zhromaždenia OSN s názvom *Intensification of efforts to prevent and eliminate all forms of violence against women and girls* (Zintenzívnenie úsilia o predchádzanie všetkým formám násilia na ženách a dievčatách a o ich odstránenie) (A/RES/75/161) a rezolúciu s názvom *The right to privacy in the digital age* (Právo na súkromie v digitálnom veku) (A/RES/75/176) zo 16. decembra 2020,

– so zreteľom na rezolúciu Rady OSN pre ľudské práva z 2. júla 2018 s názvom *Accelerating efforts to eliminate violence against women and girls: preventing and responding to violence against women and girls in digital contexts* (Urýchlenie úsilia o odstránenie násilia na ženách a dievčatách: predchádzanie násiliu na ženách a dievčatách a reakcia naň v digitálnych kontextoch) (A/HRC/38/L.6),

– so zreteľom na štúdiu výskumnej služby Európskeho parlamentu s názvom *Combating gender-based violence: Cyber violence* (Boj proti rodovo motivovanému násiliu: kybernetické násilie) (posúdenie európskej pridanej hodnoty),

[1] Prijaté texty, P9_TA(2021)0025.

– so zreteľom na index rodovej rovnosti Európskeho inštitútu pre rodovú rovnosť,

– so zreteľom na smernicu Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV[2],

– so zreteľom na články 47 a 54 rokovacieho poriadku,

– so zreteľom na spoločné schôdze Výboru pre občianske slobody, spravodlivosť a vnútorné veci a Výboru pre práva žien a rodovú rovnosť podľa článku 58 rokovacieho poriadku,

– so zreteľom na správu Výboru pre občianske slobody, spravodlivosť a vnútorné veci a Výboru pre práva žien a rodovú rovnosť (A9-0000/2021),

A. keďže prvý cieľ stratégie Únie pre rodovú rovnosť na roky 2020 – 2025 sa zameriava na ukončenie rodovo motivovaného násilia a opisuje ho ako „jednu z najväčších výziev našich spoločností“;

B. keďže násilie páchané na ženách a iné formy rodovo motivovaného násilia sú v Únii rozšírené a treba ich vnímať ako extrémnu formu diskriminácie; keďže rodovo motivované násilie je zakorenené v nerovnomernom rozdelení moci medzi ženami a mužmi, sexizme a rodových stereotypoch, ktoré viedli k dominantnému postaveniu mužov nad ženami a diskriminácii žien zo strany mužov;

C. keďže násilie páchané na ženách a rodovo motivované násilie existujú v rôznych formách a prejavoch, ktoré sa však vzájomne nevylučujú; keďže tieto rôzne formy násilia sú často vzájomne prepojené a neoddeliteľné od násilia offline, pretože mu môžu predchádzať, sprevádzať ho alebo byť jeho pokračovaním;

D. keďže kybernetické obťažovanie, kybernetické prenasledovanie, kybernetické šikanovanie, trollovanie, nenávistné prejavy online, flaming, doxing a sexuálne zneužívanie na základe obrazu patria medzi najbežnejšie druhy rodovo motivovaného kybernetického násilia; keďže niektoré členské štáty prijali osobitné právne predpisy v súvislosti s len niektorými z týchto druhov;

E. keďže napriek zvyšujúcej sa informovanosti o fenoméne rodovo motivovaného kybernetického násilia nedostatočný zber vyčerpávajúcich a najnovších údajov a nedostatočné oznamovanie prípadov rodovo motivovaného kybernetického násilia bránia presnému posúdeniu jeho výskytu; keďže v posúdení európskej pridanej hodnoty rodovo motivovaného kybernetického násilia sa odhaduje, že 4 % až 7 % žien v Únii zažilo za posledných 12 mesiacov kybernetické obťažovanie a 1 % až 3 % žien zažilo kybernetické prenasledovanie;

F. keďže ženy môžu byť terčom kybernetického násilia jednotlivo alebo ako členky konkrétnej komunity; keďže prierezové formy diskriminácie môžu ešte zhoršiť následky rodovo motivovaného kybernetického násilia;

[2] Ú. v. EÚ L 315, 14.11.2012, s. 57.

G. keďže rodovo motivované kybernetické násilie má vplyv obzvlášť na niektoré skupiny žien, ako sú političky, ženy vo verejných pozíciách, novinárky, blogerky a obhajkyne ľudských práv, a keďže im to nielen spôsobuje psychologickú ujmu a utrpenie, ale ich aj odrádza od digitálnej účasti na politickom, sociálnom a kultúrnom živote;

H. keďže rodovo motivované kybernetické násilie vplýva na duševné zdravie, plné uplatňovanie základných práv a dokonca aj demokraciu a má vplyv na spoločnosť, a to vrátane hospodárskeho vplyvu;

1. zdôrazňuje, že rodovo motivované kybernetické násilie je pokračovaním rodovo motivovaného násilia offline a že žiadna politická alternatíva nebude účinná, kým sa v rámci nej nezohľadní táto skutočnosť;

2. víta stratégiu Únie pre rodovú rovnosť na roky 2020 – 2025, ktorú predložila Komisia, ako nástroj na boj proti násiliu na ženách a rodovo motivovanému násiliu a na riešenie jeho základných príčin;

3. zdôrazňuje, že v dôsledku pandémie ochorenia COVID-19 sa zvýšilo riziko domáceho násilia a zneužívania, pretože obete sú nútené tráviť viac času s páchateľmi a často sú izolovanejšie od podporných sietí; vyzýva členské štáty, aby zvýšili pomoc, ktorú poskytujú prostredníctvom útulkov, telefonických liniek pomoci a služieb podpory, s cieľom chrániť obete a uľahčovať oznamovanie rodovo motivovaného násilia;

4. zdôrazňuje nadnárodnú povahu rodovo motivovaného kybernetického násilia vzhľadom na cezhraničný rozmer používania IKT;

5. vyzýva členské štáty, aby podporovali zvyšovanie informovanosti, vykonávali vnútroštátne právne predpisy v oblasti trestného práva a konkrétne politiky a programy zamerané na predchádzanie rodovo motivovanému kybernetickému násiliu a boj proti beztrestnosti páchateľov týchto činov;

6. naliehavo vyzýva Komisiu a členské štáty, aby vytvorili spoľahlivý systém na pravidelný zber štatistických rozčlenených a porovnateľných údajov o rodovo motivovanom násilí vrátane kybernetického násilia;

7. konštatuje, že na duševné zdravie môžu mať vplyv okrem iného aj stres, problémy s koncentráciou, úzkosť, záchvaty paniky, nízka sebaúcta, depresia, posttraumatická stresová porucha a nedostatok dôvery a pocitu kontroly vyvolané kybernetickým násilím;

8. zdôrazňuje, že rodovo motivované kybernetické násilie zanecháva psychologické, sociálne a hospodárske následky;

9. vyzýva členské štáty, aby venovali osobitnú pozornosť ženám patriacim k skupinám v zraniteľnej situácii, pokiaľ ide o rodovo motivované kybernetické násilie, a vytvorili osobitné služby podpory a vzdelávacie programy určené pre tieto konkrétne skupiny;

10. vyjadruje poľutovanie nad tým, že rodovo motivované kybernetické násilie spôsobuje zníženie účasti žien na verejnej diskusii, v dôsledku čoho sú narušené demokratické zásady Únie; vyjadruje poľutovanie nad tým, že tento tzv. umlčiavací účinok je

zameraný predovšetkým na aktivistky, novinárky a političky s cieľom odradiť ženy od účasti na politickom živote a rozhodovacích procesoch;

11. pripomína, že rodové stereotypy sú ústredným prvkom diskriminácie na základe pohlavia a jednou z hlavných prekážok vstupu žien a dievčat do sfér IKT a digitálnych technológií; zdôrazňuje potrebu riešiť rodové rozdiely v odvetví IKT prostredníctvom vzdelávania, kampaní na zvyšovanie informovanosti a presadzovania zastúpenia žien v odvetví;

12. zdôrazňuje potrebu chrániť a podporovať obete rodovo motivovaného kybernetického násilia a zabezpečiť pre ne odškodnenie;

13. pripomína, že Rada musí urýchlene dokončiť ratifikáciu Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácemu násiliu a o boji proti nemu (Istanbulského dohovoru) Úniou na základe širokého pristúpenia bez akýchkoľvek obmedzení a presadzovať jeho ratifikáciu, rýchle a účinné vykonávanie a presadzovanie všetkými členskými štátmi; zdôrazňuje, že Istanbulský dohovor je najkomplexnejšou medzinárodnou zmluvou, v ktorej sa riešia základné príčiny rodovo motivovaného násilia vo všetkých jeho formách; zdôrazňuje, že táto výzva neodvádza pozornosť od výzvy na prijatie právneho aktu Únie o boji proti rodovo motivovanému násiliu, ale ju dopĺňa;

14. ako to už predtým vyjadril, dôrazne opakovane potvrdzuje svoje odhodlanie bojovať proti rodovo motivovanému násiliu a vypracovať komplexnú smernicu, ktorá sa bude vzťahovať na všetky jeho formy, ako najlepší spôsob, ako skoncovať s rodovo motivovaným násilím;

15. žiada Radu, aby aktivovala premosťovaciu doložku tým, že prijme rozhodnutie, ktorým sa rodovo motivované násilie určí ako oblasť obzvlášť závažnej trestnej činnosti s cezhraničným rozmerom podľa článku 83 ods. 1 tretieho pododseku Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ);

16. žiada, aby Komisia na základe článku 83 ods. 1 prvého pododseku ZFEÚ bezodkladne predložila návrh aktu, ktorým sa stanovujú opatrenia na boj proti rodovo motivovanému kybernetickému násiliu, v nadväznosti na odporúčania uvedené v prílohe k tomuto návrhu uznesenia; uvádza, že týmto návrhom by sa nemalo narušiť úsilie určiť rodovo motivované násilie ako novú oblasť obzvlášť závažnej trestnej činnosti s cezhraničným rozmerom podľa článku 83 ods. 1 tretieho pododseku ZFEÚ alebo akékoľvek iné odvodené právne akty o rodovo motivovanom násilí, o ktoré Parlament požiadal vo svojich predchádzajúcich výzvach;

17. poveruje svojho predsedu, aby postúpil toto uznesenie a sprievodné odporúčania Komisii a Rade.

PRÍLOHA K NÁVRHU UZNESENIA:
ODPORÚČANIA PRE KOMISIU K OBSAHU VYŽIADANÉHO NÁVRHU O BOJI PROTI RODOVO MOTIVOVANÉMU NÁSILIU: KYBERNETICKÉMU NÁSILIU

Odporúčanie 1 o cieli prijímanej smernice

Cieľom smernice by malo byť stanovenie minimálnych pravidiel týkajúcich sa vymedzenia trestného činu rodovo motivovaného kybernetického násilia a súvisiacich sankcií, stanovenie opatrení na presadzovanie a podporu činností členských štátov v oblasti predchádzania tomuto trestnému činu a opatrení na ochranu, podporu a zabezpečenie odškodnenia obetí.

Odporúčanie 2 o rozsahu pôsobnosti a vymedzení pojmov

– aké trestné činy?

Pojem „počítačová kriminalita“ v článku 83 ods. 1 ZFEÚ sa tiež môže vzťahovať na trestné činy spáchané proti elektronickým komunikačným sieťam alebo informačným systémom alebo s ich použitím a závažné formy rodovo motivovaného násilia online s cezhraničným rozmerom môžu patriť do rozsahu pôsobnosti pojmu „počítačová kriminalita“ v zmysle s článku 83 ods. 1 ZFEÚ.

Opatrenia zamerané na predchádzanie rodovo motivovanému kybernetickému násiliu a pomoc obetiam by sa navyše mohli stanoviť na základe článku 83 ods. 1 ZFEÚ, pretože dopĺňajú hlavný cieľ smernice.

Rozsah pôsobnosti by sa mal vzťahovať na všetky formy rodovo motivovaného násilia, ktoré bolo sčasti alebo úplne spáchané s použitím IKT, ako sú mobilné telefóny a smartfóny, internet, platformy sociálnych médií alebo e-mail, alebo ktoré IKT podporili alebo zhoršili, a ktoré bolo namierené proti žene preto, že je ženou, alebo zasahuje ženy neprimerane.

Hoci nie je možné poskytnúť úplnú typológiu rôznych foriem rodovo motivovaného kybernetického násilia, pretože sa neustále vyvíja a vznikajú nové formy, mali by sa spomenúť a vymedziť aspoň tieto druhy:

- **kybernetické obťažovanie** (vrátane kybernetického šikanovania, nevyžiadaného doručovania sexuálne explicitného materiálu, mobingu);
- **kybernetické prenasledovanie**;
- **porušovanie práva na súkromie súvisiace s IKT** (vrátane prístupu k súkromným údajom alebo obrázkom vrátane intímnych údajov, zdieľania takýchto údajov alebo obrázkov a manipulácie s nimi bez súhlasu osoby, sexuálneho zneužívania na základe obrazu a zverejňovania obrázkov sexuálnej povahy bez súhlasu osoby, doxingu, krádeže totožnosti);
- **kontrola alebo sledovanie na diaľku** (aj prostredníctvom špionážnych aplikácií v mobilných zariadeniach);
- **hrozby** (vrátane priamych hrozieb a hrozieb násilia, vydierania, sexuálneho vydierania);
- **sexistické nenávistné prejavy** (vrátane umiestňovania násilného obsahu na internet a zdieľania takého obsahu, používania sexistických pripomienok alebo vyhrážok alebo pripomienok alebo vyhrážok súvisiacich s rodom, zneužívania žien z dôvodu vyjadrenia názorov alebo odmietnutia sexuálnych návrhov);

- **podnecovanie k samovražde alebo anorexii a správanie spôsobujúce psychickú ujmu**;
- **počítačové poškodenie** súborov, programov, zariadení, útoky na webové sídla a iné digitálne komunikačné kanály;
- **neoprávnený prístup** k mobilným, e-mailovým správam, správam v rámci služieb rýchlych správ alebo účtom na sociálnych sieťach;
- **porušovanie zákazov komunikácie** uložených prostredníctvom súdnych príkazov;
- **priame násilie.**

– aké obete?

Osobný rozsah pôsobnosti návrhu by sa mal vzťahovať na všetky obete rodovo motivovaného kybernetického násilia s osobitným uznaním prierezových foriem diskriminácie a obetí, ktoré sa zúčastňujú na verejnom živote.

Odporúčanie 3 o preventívnych opatreniach

Členské štáty by mali vykonať súbor opatrení s cieľom predchádzať rodovo motivovanému kybernetickému násiliu:

- zvyšovanie informovanosti a vzdelávacie programy so zapojením všetkých príslušných aktérov a zainteresovaných strán na účely riešenia základných príčin rodovo motivovaného kybernetického násilia vo všeobecnom kontexte rodovo motivovaného násilia s cieľom zmeniť sociálne a kultúrne postoje a odstrániť rodové stereotypy a zároveň presadzovať zodpovedné správanie v sociálnych médiách a zvyšovať gramotnosť, pokiaľ ide o bezpečné používanie internetu;
- výskum rodovo motivovaného kybernetického násilia (príčiny, výskyt, vplyv);
- digitálne vzdelávanie, gramotnosť a zručnosti, a to aj v rámci učebných osnov, s cieľom podporiť lepšie chápanie digitálnych technológií a posilnenie postavenia používateľov, zlepšiť digitálne začlenenie, zabezpečiť rešpektovanie základných práv, odstrániť akékoľvek rodové rozdiely v prístupe k technológiám a zabezpečiť rodovú rozmanitosť v odvetví technológií, a najmä pokiaľ ide o vývoj nových technológií;
- rozvoj spolupráce medzi členskými štátmi na účely výmeny informácií, odborných znalostí a najlepších postupov, najmä prostredníctvom Európskej siete na predchádzanie trestnej činnosti (EUCPN);
- podpora organizácií občianskej spoločnosti pôsobiacich v oblasti predchádzania rodovo motivovanému násiliu;
- presadzovanie cielenej odbornej prípravy pre odborníkov pracujúcich v oblasti práva a iných odborníkov, a to aj v oblasti sociálnych služieb a orgánov presadzovania práva;
- multidisciplinárna spolupráca a spolupráca zainteresovaných strán, a to aj s technologickými spoločnosťami, poskytovateľmi hostingových služieb a príslušnými orgánmi, na vypracúvaní najlepších postupov na boj proti rodovo motivovanému násiliu v súlade so základnými právami.

Odporúčanie 4 o ochrane, podpore a odškodnení obetí

Komisia a členské štáty by mali prijať tieto opatrenia, ktoré by mali byť zamerané na obete a mal by sa v rámci nich uplatňovať prierezový prístup:

- presadzovať špecifickú odbornú prípravu pre odborníkov pracujúcich v oblasti práva a

odborníkov pracujúcich s obeťami rodovo motivovaného kybernetického násilia vrátane orgánov presadzovania práva, zamestnancov v sociálnych a zdravotníckych službách a službách starostlivosti o deti a členov súdnictva; celoúnijné programy odbornej prípravy by sa mohli vykonávať v rámci programov Spravodlivosť a Občania, rovnosť, práva a hodnoty; dôraz by sa mal klásť najmä na druhotnú viktimizáciu a spôsob, ako sa jej vyhnúť, dvojaký rozmer rodovo motivovaného násilia (online/offline) a prierezovú diskrimináciu;
- uľahčovať prístup k informáciám a vytvárať špecifické služby pre obete kybernetického násilia (telefonické linky pomoci, útulky);
- uľahčovať obetiam oznamovanie, umožňovať im získať príkazy na ochranu a vyvíjať mechanizmy nápravy s primeranými kompenzačnými opatreniami;
- vyvíjať mechanizmy spolupráce medzi príslušnými aktérmi, ako je súdnictvo, generálni prokurátori, orgány presadzovania práva, miestne a regionálne orgány a organizácie občianskej spoločnosti.

Odporúčanie 5 o stíhaní a kriminalizácii rodovo motivovaného kybernetického násilia

Na základe vymedzenia uvedeného v odporúčaní 1 by sa v rámci kriminalizácie rodovo motivovaného kybernetického násilia mali zohľadniť tieto kritériá:

- formy rodovo motivovaného kybernetického násilia, ktoré majú členské štáty kriminalizovať (vrátane skorších fáz počítačovej kriminality – podnecovania, napomáhania, navádzania a pokusu);
- minimálne a maximálne tresty (väzenie a pokuty);
- cezhraničné vyšetrovanie a stíhanie;
- priťažujúce okolnosti v závislosti od profilu žien a dievčat, ktoré sú obeťami (využívanie osobitných charakteristík, zraniteľných miest žien a dievčat online);
- prierezový prístup sústredený na obete.

Odporúčanie 6 o zbere údajov a podávaní správ

Komisia a členské štáty by mali zbierať a uverejňovať rozčlenené a porovnateľné údaje o rodovo motivovanom kybernetickom násilí, najmä o rôznych formách rodovo motivovaného kybernetického násilia, a to nie len na základe správ o presadzovaní práva, ale aj na základe skúseností žien.

Komisia by mala Európskemu parlamentu a Rade pravidelne predkladať správy, ktoré by mali obsahovať posúdenie toho, do akej miery členské štáty prijali opatrenia podľa navrhovanej smernice.

DÔVODOVÁ SPRÁVA

Kontext a odôvodnenie návrhu

Rodovo motivované násilie online aj offline je hlboko zakorenené v štrukturálnych nerovnostiach v našej spoločnosti. Zahaľuje ho mlčanie a naďalej predstavuje jedno z najvážnejších porušení ľudských práv. Rodovo motivované násilie naďalej zostáva rozšírené a má obrovský vplyv na obete, ich rodiny a komunity. Situáciu ešte zhoršujú rodové predsudky, stereotypy a pretrvávajúce prejavy historicky nerovných mocenských vzťahov. V Dohovore Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácemu násiliu a o boji proti nemu (Istanbulskom dohovore) sa uznáva táto štrukturálna povaha rodovo motivovaného násilia. K prehlbovaniu rodovo motivovaného násilia v našej spoločnosti teda neprispieva len jeden faktor, ale celý rad kultúrnych, právnych, hospodárskych a politických faktorov.

Internet a IKT v dnešnom digitálnom veku rýchlo vytvárajú nové sociálne digitálne priestory a transformujú spôsoby stretávania sa, komunikácie a interakcie jednotlivcov. Online formy rodovo motivovaného násilia, ako aj formy uľahčené IKT sa stali čoraz bežnejším javom, a to najmä pri každodennom používaní sociálnych platforiem a iných technických aplikácií vo všetkých oblastiach. Kybernetické násilie voči ženám je formou rodovo motivovaného násilia. Kybernetické násilie zahŕňa napríklad kybernetické obťažovanie, kybernetické prenasledovanie, zneužívanie obrazu bez súhlasu osoby alebo sexistické nenávistné prejavy.

Rodovo motivované kybernetické násilie však nie je novou formou násilia, ale skôr pokračovaním rodovo motivovaného násilia offline. Má značný vplyv na základné práva a slobody jednotlivcov, na ich dôstojnosť a životy na všetkých úrovniach vrátane ich fyzického, emočného a duševného zdravia a blaha, ako aj sociálneho, hospodárskeho a profesijného rozvoja. Obete pociťujú vyššiu mieru úzkosti, stresu, depresie, traumy, záchvatov paniky, straty sebaúcty a pocitu bezmocnosti, pokiaľ ide o schopnosť reagovať na zneužívanie. Terčom násilia umožneného IKT sú obzvlášť niektoré skupiny žien vrátane aktivistiek a obhajkýň ľudských práv, žien v politike, novinárok, blogeriek, žien patriacich k etnickým menšinám, lesieb, bisexuálnych a transrodových žien a žien so zdravotným postihnutím. Na pochopenie konkrétnych foriem diskriminácie, ktorým čelia obete rodovo motivovaného kybernetického násilia, je nevyhnutný prierezový prístup. Realita svedčí aj o tom, že hlasy a účasť žien ako aktívnych digitálnych občianok sa často zavrhujú prostredníctvom rodovo motivovaného kybernetického násilia, a tento odrádzajúci účinok sa premieta aj do reality.

Parlament prostredníctvom viacerých uznesení uznal, že je dôležité skoncovať s rodovo motivovaným násilím a násilím páchaným na ženách, a vyzval na prijatie právnych a politických opatrení na boj proti tomuto fenoménu. Uvedené úsilie odrážajú tieto iniciatívy Parlamentu:

- Parlament vo svojom uznesení z 12. septembra 2017 o návrhu rozhodnutia Rady o uzavretí Dohovoru Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácemu násiliu a o boji proti nemu v mene Európskej únie zdôraznil, že by sa mali prijať opatrenia na boj proti vznikajúcemu fenoménu rodovo motivovaného násilia online vrátane šikanovania, obťažovania a zastrašovania, namiereného najmä proti mladým ženám a dievčatám a LGBTI osobám,

- Parlament vo svojom uznesení z 3. októbra 2017 o boji proti počítačovej kriminalite zdôraznil potrebu spoločných harmonizovaných právnych vymedzení počítačovej

kriminality vrátane sexuálneho zneužívania a vykorisťovania detí online, kybernetického obťažovania a kybernetických útokov,

- Parlament vo svojom uznesení z 26. októbra 2017 o boji proti sexuálnemu obťažovaniu a zneužívaniu v EÚ pripomenul, že sú potrebné kľúčové opatrenia proti vznikajúcim formám násilia, napr. v kybernetickom priestore, a zdôraznil, že kybernetické obťažovanie žien najmä v sociálnych médiách živí ďalšie formy násilia na ženách a dievčatách,
- Parlament vo svojom uznesení zo 17. apríla 2018 o posilňovaní postavenia žien a dievčat prostredníctvom digitálneho sektora pripomenul, že digitálne spôsoby komunikácie prispievajú k nárastu nenávistných prejavov a hrozieb voči ženám a že rôzne formy kybernetického násilia voči ženám sa stále právne neuznávajú. Parlament preto vyzval na zvýšenú koordináciu medzi EÚ a členskými štátmi v záujme boja proti trestným činom, ktoré uľahčili cezhraničné technológie, napr. obchodovaniu s ľuďmi, kybernetickému obťažovaniu a prenasledovaniu, a vyzval členské štáty, aby zaradili nové formy kybernetického násilia do svojich trestných zákonníkov.
- výbor FEMM prijal 26. apríla 2018 návrh správy, v ktorom navrhol opatrenia na boj proti mobingu a sexuálnemu obťažovaniu, aj to aj online,
- uznesenie Parlamentu z 28. novembra 2019 o pristúpení EÚ k Istanbulskému dohovoru a ďalších opatreniach na boj proti rodovo motivovanému násiliu,
- Parlament vo svojom uznesení z 21. januára 2021 o stratégii EÚ pre rodovú rovnosť privítal opatrenia navrhnuté Komisiou na boj proti kybernetickému násiliu, ktoré neprimerane zasahuje ženy a dievčatá (vrátane obťažovania online, kybernetického šikanovania a sexistických nenávistných prejavov), najmä aktivistky, političky a iné verejné činiteľky viditeľné v rámci verejnej diskusie. Naliehavo vyzval členské štáty a EÚ, aby prijali ďalšie opatrenia vrátane záväzných legislatívnych opatrení na boj proti týmto formám násilia v rámci smernice o predchádzaní všetkým formám násilia páchaného na ženách a o boji proti nim, a aby sa členským štátom poskytla podpora pri rozvoji nástrojov odbornej prípravy pre príslušné útvary vo všetkých fázach, od prevencie a ochrany až po trestné stíhanie, ako sú policajné sily a justičný systém, spolu s informačným a komunikačným sektorom a aby zároveň chránili základné práva na internete.
- uznesenie Parlamentu z 21. januára 2021 o odstraňovaní rodových rozdielov v digitálnej oblasti: účasť žien na digitálnom hospodárstve,
- Parlament vo svojom uznesení z 11. februára 2021 o budúcich výzvach v oblasti práv žien v Európe: viac ako 25 rokov po Pekinskej deklarácii a Pekinskej akčnej platforme vyzval členské štáty a Komisiu, aby prijali špecifické opatrenia na odstránenie kybernetického násilia vrátane obťažovania online, kybernetického šikanovania a mizogýnnych nenávistných prejavov.

Právny základ

Právnym základom tejto legislatívnej iniciatívy je článok 83 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ). Pojem „počítačová kriminalita“ v článku 83 ods. 1 ZFEÚ môže zahŕňať trestné činy spáchané proti elektronickým komunikačným sieťam alebo informačným systémom alebo s ich použitím. Od čias Lisabonskej zmluvy došlo k vývoju príslušnej

terminológie a pojmy „kybernetická kriminalita“ a „počítačová kriminalita“ sa dnes môžu zamieňať. Závažné formy rodovo motivovaného násilia online s cezhraničným rozmerom môžu patriť do rozsahu pôsobnosti „počítačovej kriminality“ v zmysle článku 83 ods. 1 ZFEÚ.
Pre časti návrhu, ktoré sú zamerané na presadzovanie a podporu činností členských štátov v oblasti predchádzania trestným činom a opatrení na ochranu, podporu a zabezpečenie odškodnenia obetí, by mohol byť relevantný aj článok 84 ZFEÚ. Ak by sa však predpokladané preventívne opatrenia považovali za doplnkové ku kriminalizácii kybernetického násilia, pridať osobitný právny základ by nebolo potrebné.

Vysvetlenie navrhovaných odporúčaní

Odporúčania uvedené v prílohe k uzneseniu zahŕňajú tieto prvky: cieľ smernice, rozsah pôsobnosti a vymedzenie pojmov, preventívne opatrenia, ochranu, podporu a odškodnenie obetí, stíhanie a kriminalizáciu rodovo motivovaného kybernetického násilia a zber údajov a podávanie správ.
Cieľom smernice je stanoviť minimálne pravidlá týkajúce sa vymedzenia trestného činu rodovo motivovaného kybernetického násilia a súvisiacich sankcií, stanoviť opatrenia na presadzovanie a podporu činností členských štátov v oblasti predchádzania tomuto trestnému činu, ako aj opatrenia na ochranu, podporu a zabezpečenie odškodnenia obetí.
Spoluspravodajkyne tejto iniciatívy sa domnievajú, že EÚ nemá k dispozícii právny rámec na boj proti rodovo motivovanému násiliu, a konkrétnejšie rodovo motivovanému kybernetickému násiliu, ani na ochranu a podporu obetí.
Ako sa uvádza v uznesení, existuje niekoľko definícií rodovo motivovaného kybernetického násilia, no neexistuje žiadne medzinárodne dohodnuté právne vymedzenie. Z tohto dôvodu sa v súlade s odporúčaním o rozsahu pôsobnosti a vymedzení pojmov ponecháva Komisii možnosť navrhnúť konkrétne vymedzenie, ktoré by sa vzťahovalo na všetky formy rodovo motivovaného násilia, ktoré bolo sčasti alebo úplne spáchané s použitím IKT, alebo ktoré IKT podporili alebo zhoršili, a ktoré bolo namierené proti žene preto, že je ženou, alebo zasahuje ženy neprimerane. Takýto návrh je založený na vymedzení, ktoré použila osobitná spravodajkyňa OSN pre násilie páchané na ženách vo svojej správe o násilí online z roku 2018.
Navrhované preventívne opatrenia súvisia so základnými príčinami rodovo motivovaného násilia vrátane kybernetického násilia. Z tohto dôvodu sú zamerané predovšetkým na vzdelávanie, zvyšovanie informovanosti, odstraňovanie rodových stereotypov a podporu výskumu. Opatrenia si tiež vyžadujú multidisciplinárnu spoluprácu a spoluprácu zainteresovaných strán, a to aj s poskytovateľmi hostingových služieb, a spoluprácu s technologickými spoločnosťami na vypracúvaní najlepších postupov na boj proti rodovo motivovanému kybernetickému násiliu v súlade so základnými právami.
S cieľom chrániť a podporovať obete rodovo motivovaného kybernetického násilia sa v návrhu najskôr stanovuje, ktoré kategórie obetí by sa mali zohľadňovať. Zámerom je zachovať čo najväčšiu úplnosť a zároveň zohľadniť prierezovosť a osobitné potreby obetí.
Návrh ďalej obsahuje niekoľko opatrení na vykonávanie ochrany podpory obetí. Osobitný dôraz sa kladie na potrebu zlepšiť a uľahčiť oznamovanie a zabrániť druhotnej viktimizácii.
Odborná príprava odborníkov pracujúcich v oblasti práva a tých odborníkov, ktorí budú v kontakte s obeťami, je na dosiahnutie tohto cieľa nevyhnutná.
Okrem týchto opatrení sa v návrhu uvádzajú špecifické služby podpory, ktoré sa musia vykonávať alebo rozšíriť tak, aby sa vzťahovali aj na obete rodovo motivovaného kybernetického násilia (telefonické linky pomoci, útulky).

Ďalší prvok legislatívnej iniciatívy sa týka trestného práva a stíhania rodovo motivovaného kybernetického násilia. EÚ musí byť schopná stanoviť minimálne pravidlá, aby zabezpečila stíhanie rodovo motivovaného kybernetického násilia. V odporúčaní zahrnutom do prílohy sa neuvádzajú všetky možné trestné činy a priťažujúce okolnosti, pretože rýchly vývoj digitálnych technológií môže vytvoriť nové formy kybernetického násilia. Poskytuje Komisii súbor kritérií na vymedzenie týchto trestných činov.
Spoluspravodajkyne sa však domnievajú, že pri zostavovaní zoznamu trestných činov v kontexte rodovo motivovaného kybernetického násilia by sa mali zvážiť tieto druhy správania:

- **Kybernetické obťažovanie** (vrátane kybernetického šikanovania, nevyžiadaného doručovania sexuálne explicitných materiálov, mobingu),
- **Kybernetické prenasledovanie,**
- **Porušovanie práva na súkromie súvisiace s IKT** (vrátane prístupu k súkromným údajom alebo obrázkom vrátane intímnych údajov, zdieľania takýchto údajov alebo obrázkov a manipulácie s nimi bez súhlasu osoby, sexuálneho zneužívania na základe obrazu a zverejňovania obrázkov sexuálnej povahy bez súhlasu osoby, doxingu, krádeže totožnosti),
- **Kontrola alebo sledovanie na diaľku** (aj prostredníctvom špionážnych aplikácií v mobilných zariadeniach),
- **Hrozby** (vrátane priamych hrozieb a hrozieb násilia, vydierania, sexuálneho vydierania),
- **Sexistické nenávistné prejavy** (vrátane umiestňovania násilného obsahu na internet a zdieľania takého obsahu, používania sexistických pripomienok alebo vyhrážok a/alebo pripomienok alebo vyhrážok súvisiacich s rodom, zneužívania žien z dôvodu vyjadrenia názorov alebo odmietnutia sexuálnych návrhov),
- Podnecovanie k **samovražde** alebo anorexii a správanie spôsobujúce psychickú ujmu,
- **Počítačové poškodenie** súborov, programov, zariadení, útoky na webové sídla a iné digitálne komunikačné kanály,
- **Neoprávnený prístup** k mobilným, e-mailovým správam, správam v rámci služieb rýchlych správ alebo účtom na sociálnych sieťach,
- Porušovanie zákazov komunikácie uložených prostredníctvom súdnych príkazov,
- **Priame násilie**.

V rámci iniciatívy sa na záver zdôrazňuje, že je potrebné vypracovať jasnú stratégiu pre zber rozčlenených a porovnateľných údajov a podávanie správ zo strany dotknutých orgánov. Ak chce mať EÚ k dispozícii riadny rámec na boj proti rodovo motivovanému násiliu vrátane kybernetického násilia alebo násiliu na ženách vo všeobecnosti, musí byť schopná zbierať a zverejňovať údaje o rôznych formách rodovo motivovaného kybernetického násilia. Okrem údajov poskytnutých členskými štátmi by mala Komisia pravidelne predkladať Európskemu parlamentu a Rade správy o vykonávaní smernice vrátane možných opatrení/zmien v záujme jej zlepšenia.

Záver

Rodovo motivované násilie vrátane kybernetického násilia aj naďalej upevňujú rôzne spoločenské výzvy, ako sa nedávno ukázalo počas krízy spôsobenej pandémiou COVID-19, a pokiaľ ide o stanovenie tejto otázky ako priority, možno tiež konštatovať nedostatok politickej vôle. Dosiahnutie rodovej rovnosti znamená odstránenie všetkých foriem rodovo motivovaného násilia a prekážok, ktoré ženám bránia v plnom uplatňovaní svojich práv. V členských štátoch existuje široká škála prístupov na riešenie rodovo motivovaného kybernetického násilia. Okrem nedostatku harmonizovaného vymedzenia a spoločného prístupu patria medzi ďalšie problémy a výzvy aj nedostatočné oznamovanie, obmedzená informovanosť verejnosti a orgánov presadzovania práva, nedostatočná podpora obetí, ako aj obmedzený výskum a poznatky o tomto fenoméne. Preto, s cieľom poskytnúť nový impulz na odstraňovanie rodovo motivovaného násilia online aj offline, musíme prejaviť ochotu preskúmať základné príčiny rodovo motivovaného násilia, systémy, ktoré ho umožňujú, a faktory, ktoré ho zhoršujú. Základné príčiny všetkých foriem rodovo motivovaného násilia sú rovnaké a to je dôvodom, prečo potrebujeme právne predpisy a politiky, prostredníctvom ktorých sa budú riešiť celostne. Istanbulský dohovor je doteraz najkomplexnejšou medzinárodnou zmluvou, ktorá tvorí právny rámec na ochranu žien a dievčat pred všetkými formami násilia a na stíhanie, prenasledovanie a odstraňovanie násilia, ktoré sa na nich pácha. Napriek tomu, že Rada stále blokuje ratifikáciu dohovoru, EÚ by čakať nemala, pretože každý deň strávený čakaním prináša nové obete rodovo motivovaného násilia. Cieľom navrhovanej legislatívnej iniciatívy je proti tomuto fenoménu bojovať. V rámci tejto iniciatívy sa používa celostný prístup s cieľom kriminalizovať isté správanie, ale aj podporovať a chrániť obete uvedeného správania.